

indsførte for, som det hedder, at forhindre, at Bøndergodset skulde ligge øde. Hvis nu disse Lodder ikke havde været underkastet Fæstetvang, men blot Gaarden, saa havde dette Forhold — mener jeg — ikke været saa nødvendigt, som det blev, da man betragtede Lodderne som det Væsentlige. „Saaledes blev det ved Forordningen af 5te Marts 1731, der blev givet for, som det hedder, at forhindre, at Bøndergodset skulde blive øde, og forebygge Forde-godseierens øiensynlige Ruin og Fordærvelse, forbudt Bønderne uden speciel kongelig Tilladelse at rejse ud af Landet og uden Husbondens Pas og Følgeseddel at flytte til Kjøbstæderne eller et andet Gods. Den, der havde tjent for Kærl i 8 Aar og endnu ikke var istand til at paatage sig en Gaard eller en Gaardspart og samme forsvarligen dyrke og vedligeholde, kunde Proprietairen lade aflevere til Krigstjeneste til Lands eller Vands“, og naar nu Karlen kom hjem igjen, saa kunde han ikke forlade Godset, men maatte tage en Gaard, naar Godseieren forlangte det. Jeg anfører endvidere, hvad han siger; thi end jeg er bange for at trætte Thinget dermed. Han siger: „De ovennævnte Forholdsregler vare nu vistnok fremkaldte ved offentlige, for hele Staten vigtige Diemed, men fremtraadte dog under de daværende Omstændigheder som anordnede nærmest i Godseierens Interesse. Det var dem, der havde udvirket samme, det var dem, der under de daværende Forhold . . . vare udsatte for ødelækkelig Ruin og Udelæggelse, hvis Bøndergodset kom til at ligge øde, . . . og det var derfor ogsaa dem, i hvis Hænder den hele Myndighed over Bønderstanden blev lagt.“ Han siger derpaa: „det blev derfor henimod Slutningen af forrige Aarhundrede erkjendt, at det almindelige Bestkrævede en alvorlig Indgriben fra Statens Side i dette hele Forholds Ordning, hvorved der ikke blot eensidigen sørgedes for Godseierernes Lary, men ogsaa den Benyttelse af de omhandlede Jorder, der tilkom Bønderstanden, reguleredes paa en saadan Maade, at denne vigtige Stand kunde sikres imod vilkaarlige Undertrykkelser og sættes istand til at arbejde sig frem til Velstand og Velvære.“ Han meente, at det var for Jordens Skyld; Mi-

nisteren mener nu, at det var for Gaardenes Skyld. Saa minder han endvidere om, at nogle Godseiere begyndte med at udstede Fæstebreve paa Aaremaal og Opjælse, men dette blev forbudt ved Forordningen af 19de Marts 1790, som i sine Præmisses udtalte, „at det af Hensyn til Agerdyrkningsvæsenets Opretholdelse og Bønderstandens Haandhævelse i dens Rettigheder, var fundet nødvendigt at sætte Grændser for hine Misbrug og med Kraft at beskærme Fæsterne i den Besiddelsesret for dem selv og deres Efter, som ved Lovgivningen i flere Aarhundreder havde været dem hjemlet.“ Han citerer derpaa N. S. Disted, idet han siger: „Det har herved“, saaledes som N. S. Disted har sagt i sin Haandbog, „været Lovgiverens Diemed at bevare de oprindelige Bønderjorde til Benyttelse paa den for Bønderstandens Velstændigste Maade“. Han henviser ogsaa til, at efter Forordningen af 1791 skal Godseieren være tvungen til at bortfæste Gaardene uden Indfæstning, naar en saadan ikke kan tilveiebringes. Han siger: „Disse Jorder have af Hensyn til det offentlige Vel i Almindelighed og Bønderstandens Vel i særdeleshed erholdt en særegen Bestemmelse, hvisfølge Eierenes Raadighed over samme ikke blot er visse bestemte Indskrænkninger underkastet, men han maa ogsaa i Almindelighed taale, at Staten til enhver Tid, under billigt Hensyn til samtlige Interessere des Lary, nærmere regulerer denne Raadighed, saaledes som de foreliggende Forhold fordrer, for at Diemedet kan ske Fyldest. Det har heller ikke været Eieren formeent at bortfæste eller bortfæste disse Jorder til Personer udenfor Bønderstanden.“ De forandrede Forhold gjøre det klart, at nu vil denne Skik ikke længer afgive nogen Sikkerhed for Fæsteren, idet disse kunne medføre, at Fæstebrevet gaar over til Andre end Bønder. Han føjer saa til, at det „visst vilde være en skrigende Uret mod Efterkommerne af dem, som man tidligere i Godseierens Interesse tvang til under de ugunstigste Vilkaar at forblive paa Godserne for at opdyrke baade Fæstegaardene og Hovedgaardene, om de nu under de heldigere Forhold, der for Størstedelen skyldes denne Befolknings Skik og Ar-